

Μάθημα/Τάξη:	ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Α ΛΥΚΕΙΟΥ
Κεφάλαιο:	
Όνοματεπώνυμο Μαθητή:	
Ημερομηνία:	
Επιδιωκόμενος Στόχος:	

Μη λογοτεχνικό κείμενο

Γλώσσα: Ο καθρέφτης του πολιτισμού

Ο πολιτισμός και η γλώσσα είναι δύο αέναα ¹ εξελισσόμενα στοιχεία. Η γλώσσα είναι μία από τις ένυλες² εκφράσεις κάθε πολιτισμού. Κάπου λέει ο Βίκτωρ Ουγκώ: «Η λέξη, να το ξέρετε, είναι μια ζωντανή ύπαρξη». Γι' αυτό έχει κάθε λέξη την ιστορία της και σημαίνει την ιστορία της και είναι πλούσια από την ιστορία της. Όσο πιο προηγμένος είναι ο πολιτισμός ενός έθνους, τόσο πιο πλούσιες σε προΐστορία, και συνεπώς και σε ουσία, είναι οι λέξεις της γλώσσας.

Η γλώσσα αποβλέπει στη συνεννόηση, όχι μόνο για τα καθημερινά της ζωής αλλά και για τη διατύπωση υψηλότερων διανοημάτων με αυστηρή **ακριβολογία**. Αυτό σημαίνει ότι η γλώσσα διαθέτει ικανότητα να εκφράζει καθαρά όλες τις λογικές μορφές της σκέψης. Αλλά η γλώσσα προκαλεί και συναισθήματα σ' εκείνον που ακούει τα εκφραζόμενα. Με τη γλώσσα, επομένως, μεταδίδουμε λογικές σκέψεις και προκαλούμε συναισθήματα.

Παράλληλα, η γλώσσα είναι ο καθρέφτης του πολιτισμού. Η γλώσσα είναι ό, τι το μάρμαρο ή ο χαλκός για το γλύπτη. Ενώ η γλώσσα είναι κάτι προσωπικό, είναι συγχρόνως και εθνικό. Στη γλώσσα, όπως και στα τραγούδια κάθε λαού, εναποθηκεύεται ο πολιτισμός του. [...]

Τη γλώσσα, αυτό το σπαρταριστό από ζωή δημιούργημα του ανθρώπινου πνεύματος, δεν την κατασκευάζουν οι γλωσσολόγοι ούτε οι δάσκαλοι στα σχολεία. Τη γλώσσα **πλάθει** πρώτα ο λαός και με την καθημερινή του ομιλία αλλά και με τις ευγενέστερες εκδηλώσεις του, όπως π.χ. το **δημοτικό** τραγούδι. Την πλάθουν, όμως, και **κορυφαία** πνεύματα. Κορυφαία, είτε στην

¹ Αιώνια, παντοτινά

² Που περιέχεται στην ύλη

έκφραση αυστηρά λογικών διανοημάτων (π.χ. μαθηματικοί, νομικοί) είτε στην έκφραση συναισθημάτων (π.χ. λογοτέχνες).

Γι' αυτό, όταν θέλουμε να καταλάβουμε το πνεύμα μιας γλώσσας, δε θα καταφύγουμε στις γραμματικές και στα συντακτικά, αλλά στα κείμενα των μεγάλων συγγραφέων. Αυτοί υπαγορεύουν στους γλωσσολόγους τους νόμους της γλώσσας και όχι οι γλωσσολόγοι στους δημιουργούς της γλώσσας. Δεν έμαθε ο Dante τα ιταλικά από τους γραμματικούς, αυτοί μάθανε τα ιταλικά από τον Dante.

Κωνσταντίνος Τσάτσος (ελαφρά διασκευή)

ΘΕΜΑΤΑ

A. Τι πρέπει να κάνουμε σύμφωνα με τον συγγραφέα αν θέλουμε να καταλάβουμε το πνεύμα μιας γλώσσας; Εξηγήστε τη θέση του με δικά σας λόγια.(50-60 λέξεις) (μονάδες 15)

B1. Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της 2ης παραγράφου του κειμένου. (μονάδες 10)

B2. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες συνδετικές λέξεις με άλλες συνώνυμες συνδετικές λέξεις ή φράσεις (μία για κάθε περίπτωση) χωρίς να αλλάξει το νόημα του κειμένου.

(μονάδες 10)

B3. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω τονισμένες στο κείμενο λέξεις: εξελισσόμενα,ακριβολογία,πλάθει,δημοτικό,κορυφαίο. (μονάδες 10)

B4.Στην 4η παράγραφο διατυπώνεται η άποψη: «Τη γλώσσα πλάθει πρώτα ο λαός και με την καθημερινή του ομιλία αλλά και με τις ευγενέστερες εκδηλώσεις του, όπως π.χ. το δημοτικό τραγούδι». Να την αναλύσετε και να την σχολιάσετε σε 50-60 λέξεις. (μονάδες 15)

Γ. Σε ένα κείμενο 250-300 λέξεων να αναφερθείτε

α. στη σημασία της σωστής γνώσης και χρήσης της γλώσσας και

β. στους τρόπους, με τους οποίους το σχολείο θα καλλιεργήσει το γλωσσικό κριτήριο των νέων.

(μονάδες 40)

Λογοτεχνικό κείμενο

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Νικηφόρος Βρεττάκος (1912-1991) κατέχει μια από τις κορυφαίες θέσεις στη σύγχρονη ελληνική ποίηση. Υπήρξε σημαντικός εκπρόσωπος της γενιάς του '30 και εξαιρετικά παραγωγικός. «Στην ποίηση» γράφει ο ίδιος «έδωσα την ψυχή μου. Και χωρίς να είμαι βέβαιος ότι είμαι ποιητής, ξέρω τώρα πως δεν είμαι τίποτε άλλο».

Η ελληνική γλώσσα

Όταν κάποτε φύγω
από τούτο το φως
θα ελιχθώ προς τα πάνω
όπως ένα ρυακάκι που μουρμουρίζει.
Κι αν τυχόν κάπου
ανάμεσα στους γαλάζιους διαδρόμους
συναντήσω αγγέλους,
θα τους μιλήσω ελληνικά,
επειδή δεν ξέρουνε γλώσσες.
Μιλάνε μεταξύ τους με μουσική.

Νικηφόρος Βρεττάκος, Ποιήματα, τ. Γ', εκδ. Τρία φύλλα, 1991

ΘΕΜΑΤΑ

A. Ποιο είναι το θέμα του ποιήματος; Να απαντήσετε τεκμηριωμένα σε 50-70 λέξεις.

30 μονάδες

B. Ποια σχήματα λόγου (μεταφορά, προσωποποίηση, παρομοίωση) εντοπίζετε στους παρακάτω στίχους;

α. «όπως ένα ρυακάκι»

β. «που μουρμουρίζει»

γ. «Όταν κάποτε φύγω από τούτο το φως»

30 μονάδες

Γ. Ποια χαρακτηριστικά της ελληνικής γλώσσας θεωρείτε ότι είναι αυτά που της προσδίδουν μια ξεχωριστή ποιότητα και αξία; Πιστεύετε ότι η σημερινή νεολογία αντιλαμβάνεται την αξία αυτή; Να απαντήσετε σε ένα κείμενο 100-150 περίπου λέξεων.

40 μονάδες

Ευχόμαστε επιτυχία!